

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ННІ міжнародних відносин, історії та філософії
Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин
Спеціальність 032, історія та археологія

До захисту допускаю
Завідувач кафедри

(ініціали, прізвище)

(дата, підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня БАКАЛАВР

**ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США В КАРИБСЬКОМУ БАСЕЙНІ В
ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.**

Студент групи 4-Б Лобода Володимир Вадимович _____
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Науковий керівник к.і.н., доцент Кіреєва Вікторія Олександрівна _____
(вчені ступінь та звання, прізвище, ініціали) (підпис)

Консультанти: _____
(вчені ступінь та звання, прізвище, ініціали) (підпис)

Черкаси – 2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США В ХІХ СТ.	7
РОЗДІЛ 2. АМЕРИКАНСЬКИЙ КУРС «ПАНАМЕРИКАНІЗМУ» НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ КІНЦЯ ХІХ СТ.	14
2.1. Доктрини і зовнішньополітичний курс США у післявоєнний період.....	14
2.2. Іспано-американська війна.....	26
РОЗДІЛ 3. ЕКСПАНЦІЯ США ЯК ЗАХИСТ АМЕРИКАНСЬКИХ ІНТЕРЕСІВ В КАРИБСЬКОМУ БАСЕЙНІ КІНЦЯ ХІХ СТ. – ПОЧ. XX СТ.	32
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	45

ВСТУП

Актуальність теми. Починаючи з XIX ст. і до Першої світової війни зовнішня політика базувалися на засадах Віденської міжнародної системи, яка зберігала панування великих держав, але й формулювала правила міжнародних зв'язків. Проте дана система регулювала відносини лише держав Старого Світу, тоді як велика частина країн, серед них були і США, не увійшли до цієї системи регулювання. Втім на кінець XIX ст. помітну роль в міжнародних відносинах набували США. Дійшовши до рівня держав-лідерів промислової сфери та закінчивши опановувати Дикий Захід, Сполучені Штати прагнуть вийти на міжнародну арену.

Процеси в середині країни змушували зосереджуватися на зовнішніх проблемах, зокрема освоєння нових ринків збуту та встановлення і відстоювання своєї геополітичної стратегії. Саме тому застарілі доктрини та промови Джорджа Вашингтона не задовольняли нові бажання та прагнення. Проте така різка зміна політичного курсу потребувала обґрунтування, як політичного, так і ідейного. Так почались концепції експансії, які продовжувалися впродовж XX ст.

Тому, наукове дослідження цього процесу на стадії створення та розвитку зовнішньополітичного курсу країни, являє собою не аби який науковий інтерес, а тому і актуальність. Тому, беручи до уваги той факт, що Сполучені Штати мають важливу роль на міжнародній арені, для нас стає вагомим дослідження, та аналіз стратегії зовнішньої політики. Попри те, що у зарубіжній літературі достатньо добре висвітлено дану тему, у вітчизняній літературі увага, щодо комплексного дослідження, практично не привертається, а головними темами слугують події XX ст.

Мета роботи полягає у створенні комплексного дослідження щодо зовнішньополітичного курсу США в Карибському басейні в останній третині XIX – на початку XX ст.

Мета зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

- висвітлити основні чинники формування та розвитку зовнішньополітичного курсу США;
- проаналізувати основні доктрини, які стосувалися міжнародної політики країни у даний період;
- простежити формування політики «панамериканізму» та експансіонізму в США;
- дослідити основні причини та наслідки іспано-американської війни;
- розглянути зовнішню політику та цілі Сполучених Штатів Америки, яка стосувалася Карибського басейну в останній третині XIX – початку XX ст.
 - охарактеризувати зовнішньополітичний курс США, за президентства Теодора Рузвельта
 - встановити, яке значення займав регіон у зовнішній політиці Сполучених Штатів Америки.

Об’єктом дослідження є зовнішня політика США останньої третини XIX – початку XX ст.

Предметом дослідження виступає формування зовнішньополітичної стратегії США стосовно Карибського басейну.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період останньої третини XIX – початку XX ст. Нижня межа обумовлена закінченням Громадянської війни та початком періоду Реконструкції та індустріалізації. А верхня межа – початком Першої світової війни, яка остаточно змінила американську зовнішньополітичну доктрину.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, заснований на необхідності послідовного розгляду витоків, розвитку та результату явищ в контексті історичної обстановки. З дотриманням принципу об’єктивності та залучення історико-порівняльного методу, типологізації та систематизації при дослідженні даного питання.

Історіографія та джерельна база. Література по даній проблематиці є досить різноплановою. Через суперництво США та СРСР у радянській

науковій літературі досить прискіпливо висвітлені етапи встановлення державності Сполучених Штатів та їх зовнішня політика. Стосовно останньої третини XIX ст. – початку XX ст., то радянська історіографія зацікавила працями: В. Лана «США від іспансько-американської війни до Першої світової» [12], І. Демєнтова «Ідейна боротьба в США з питань експансії» [10]. Проте всі вони вбачали роль початку експансіонізму саме в економічного чиннику.

Продовжує дослідження, опираючись на радянську літературу, сучасна російська історіографія серед яких праці: В. Міронова, М. Федорова, А. В. Согріна, Н. Ананьева, К. Миньяр-Белоручева [14], В. Печаткова і О. Маникіна [16]. Проте головний прорахунок залишається односторонність дослідження, проте поруч з тим з'являються ґрунтовні праці, які змінили думку радянського трактування.

За тридцять років незалежності, вітчизняна наукова література має також свої досягнення. Ними зокрема представлені дисертаційні матеріали та окремі статті: І. Лукача «Доктрина Монро в латиноамериканській політиці США» [13], досить добре дослідила період правління Т. Рузвельта Л. Питльованої [17], [18], Т. П'ятничука [9], [15].

Щодо американської історичної науки, то до другої половини XX ст. у ній переважали прогресивні погляди спрямовані більше на соціально-економічні конфлікти. Представниками цього періоду були: Ф. Тернер, В. Робертсон, Л. Харц та Д. Бурстін.

Сучасна американська історіографія є доволі різною і представлена – М. Гілдерхасом, Дж. Абрахамсом [1], Н. Мітчеллом, Б. Коутсом, Ф. Фонером [2], Р. Ханіганом [3], Г. Герінгом [4], Б. Лінном [6], Дж. Офнером [7], Л. Пересом [8] М. Хавкінсом, П. Крамера, Р. Іммерманем [5]

Попри велику кількість історіографічного, наукового матеріалу до сьогоденного дня ґрунтовних узагальнюючих та всеохоплюючих праць з

зовнішньої політики США в останній третині XIX – початку XX ст. так і не було створено.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання при написанні рефератів, узагальнюючих посібників з історії Сполучених Штатів, та всесвітньої історії. Дослідження, може бути використане, як основа для майбутніх фахівців, котрі зможуть краще зрозуміти історичні процеси зовнішньополітичного курсу США в останній третині XIX ст. – початку XX ст.

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена метою та завданнями та складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи становить 48 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США В ХІХ СТ.

На 1853 рік, вже майже повністю сформувалися сучасні кордони США на континенті. Ця дата ознаменувалася «придбанням Гадседена», купівля території у Мексики (південна частина штатів Аризони і Нью-Мексико).

Приводом до експансії США відігравали прагнення поселенців відділитися від Британії, Мексики та Іспанії. За першу половину ХІХ століття Мексика втратила на користь США практично половину колишніх територій [4].

Від початку Громадянської війни 1775 року і до 1814 року по всій країні спалахують сепаратистські переконання. Через розбіжності з Вашингтоном, як генеральним урядом, майже кожен штат прагнув автономії, або проголошення самостійності. Плани по відокремленню та створенню своїх незалежних республік захопили практично кожен із штатів. До таких проектів слід віднести план Вілкінсона у 1782 році, за яким він виступав за відділення Кентукі від штату Верджинія і проголошення незалежності. Ще одним прикладом була змова віце-президента США Аарона Берра у 1804 році, за якою він за допомогою Британії хотів захопити іспанські землі за річкою Міссісіпі (Техас, Каліфорнія, Нова Іспанія), для проголосення незалежності. Такі політичні змови виникали не лише в 1804, але і впродовж війни з Британією (1812–1814 р.) [13].

Одними із перших сепаратистських утворень була Вермонтська Республіка, яка проіснувала від 1777 до 1791 року. Новоспечена держава скористалась протистоянням між Нью-Гемпширом, канадським Квебеком і Нью-Йорком і створили свою окрему державу. З створенням держави і уклали конституцію, за якою діяла заборона рабства і вводилось виборче право для чоловічого населення, а керівником держави виступав губернатор. Проте у 1791 році це державне утворення увійшло до США 14-тим штатом [5].

З кінця XVIII ст і до першої чверті XIX ст. на сучасній території США фігурували й індіанські племінні союзи, з якими Сполучені Штати налагоджували торгівельні та зовнішні зв'язки, як з незалежними державами. Зокрема за століття починаючи із 1778 року, Сполучені штати уклали близько 400 договорів з протодержавами індіанців. Найзначними з цих об'єднань були Західна індіанська ліга (1740-1795), Конфедерація ірокезів (1570-1784), та Автономний уряд Черокі, яка проіснувала до 1906 року [16].

Також слід окремо виділити британську спробу протидії розширення США на південь, яким займався Вільям Боулз у 1763-1805 році. Було проголошено державу Маскогі в Північній Флориді (яка належала Іспанії). За допомогою Британського уряду новостворена держава отримала статус республіки, конституцію, а Боулз проголосив себе «головним воєначальником та диретором всіх племен світу». Республіка Маскогі створює свою армію з індіанських племен, колишніх рабів та дезертирів. Але після того, як Британія відмовилася від покровительства, держава Маскогі померла разом з Боулзем [5].

Ще однією територією, яка була спірною, як для США, так і для Іспанії – Нейтральні землі (зараз західна частина Луїзіани). Це протистояння вилилось через покупку Луїзіани у французів. У 1805 році велися військові дії між Іспанією та США, але в листопаді 1806 році було підписано угоду про «Нейтральні землі», де заборонялося заселяти та мілітаризувати дану область. Проте на цю землю хлинули переселенці із Вірджинії та Кароліни і невдовзі в 1819 році було підписано договір Адамса-Оніса, за яким ця земля повністю перейшла до Сполучених Штатів [16].

Зовнішні відносини з Британією, Іспанією та Канадою неодноразово загострювалися через територіальні питання. Зокрема достатньо точно не був затверджений північно-східний кордон Сполучених Штатів. Першими актами, які слугували розмежуванням інтересів були підписані у 1783 та 1794 році,

проте всеодно не було вирішено спірні питання по територіям, а тому це залишалось проблемою у британо-американських відносинах [2].

Після того як у 1831 році було відхилено обома сторонами територіальні претензії, між Британією і США розпочалися сутички, які переросли у повномасштабну війну 1837–1839 року.

Щодо спірних територій, то однією із них була область Мадаваска, яка знаходилась між сучасними канадськими територіями – Квебек, Нью-Брансвік, і американським штатом Мен. Територія заселялась франкомовним населенням, яке в результаті контакту з індіанцями, ірландцями і квебекцями створили нову етнічну групу – мадаваски. Проте також на цій території, з 1817 року, почали переселятися вихідці із штату Мен і через 10 років 4 липня було проголошено Мадаваську Республіку. Однак, вона проіснувала лише до арешту лідера республіки, Дж. Бейкера, у вересні того ж року. Пізніше у 1838 році ця область була причиною дипломатичного, а згодом і військового конфлікту, відомого як Арустукська війна [5].

Ще однією такою територією була Індіанська водна республіка, яка була проголошена у 1832 році, і проіснувала всього три роки. Знаходилась вона на півдні Канади і складалася із американських переселенців. Уже в 1836 році, цю територію було включено до штату Нью-Гемпшир. Проте територіальні претензії вирішилися лише у 1842 році, договором Вебстера і Ашбертона. За цим договором було встановлено північно-східний кордон. Близько половину з цих «проблемних» територій Сполучені Штати викупили [16].

Щодо куплених у Франції територій, які знаходились у долині річки Міссісіпі, то вони були поділені в 1804 році на територію Орлеана, та округ Луїзіана, які існували до 1812 року. Флорида, західна і східна, входили у володіння Іспанії. На західній її частині переселялись американці та британці, котрі вже у 1810 році захопили іспанський форт Батон-Руш, та проголосили Республіку Західної Флориди. Прапором республіки була зірка на синьому тлі,

який пізніше став символом відд'єднання. Прикладом цього стала новостворена республіка Техас, та прапор конфедератів у 1861 році [5].

Повертаючись до проголошення «незалежності» Флориди, яке відбулося у вересні 1810 року, у якій за основу було встановлено таку ж модель управління і конституцію, як у США. На чолі республіки стояв губернатор Фулвар Скіпвіт. Було також створено військові формування. Досить скоро у самій республіці назріли різні погляди, стосовно подальшої долі держави, які підкріплювалися військовими сутичками. Одні виступали за незалежність, інші за проіспанську чи пробританську позицію, але між тим і за приєднання до США. За рішенням президента США, Джеймса Медісона, цю невизнану республіку слід було анексувати. І вже в жовтні 1810 року Західна частина Флориди була окупована і приєднана до Орлеана. А подальші виступи населення, було придушено американською армією. Після військових дій з Британією, та нечисельною військовою силою Іспанії, у 1812-1813 роках прибережну частину територій Західної Флориди було включено до штатів Міссісіпі, та Алабама. Свою поразку у втраті територій Іспанія визнали лише у 1819 році [1].

Наступною спірною, для Британії та США, територією був Орегон. Він перебував у співволодінні цих двох держав за договорами від 1818 і 1827 років. Через витіснення американської хутряної компанії та активну діяльність британської компанії, президент США Мартін Ван Бюрен висловив своє побоювання. У своєму листі до Палати представників, від 30 квітня 1838 року, він обґрунтував права Сполучених Штатів на територію «Скелястих гір». Основними ж загрозами для Америки, президент вбачав у незахищеності «північного-заходу» і можливість нападу однієї з держав – Британії чи Росії. На виборах 1844 року лунали заклики до висунення ультиматуму Британії. За цим ультиматумом Британія повинна була передати великі простори «стратегічно важливого» північно-західного регіону, до кордону з Аляскою, тобто з Російською імперією [5].

Переселенці з 1841 року почали займатись формуванням тимчасового уряду, утвердили Конституцію та випустили власну валюту. У Орегоні сформувалась судова система на чолі з верховним суддею, законодавчий та виконавчий комітет з 9 і з 3 представників. Проте із 1845 року ці комітети були замінені на Палату представників, та губернатора. Настрої всередині Орегонської території були двоякі. Одні прагнули самостійності, інші ж виступали за об'єднання з США. У 1846 року через довгі перемовини зі Сполученим Королівством Великої Британії був досягнутий компроміс. Цим компромісом виступав новий кордон по 49-тій паралелі. Так після передачі всіх прав, було узаконено і приєднано новостворену Орегонську територію (зараз це штати Айдахо, Монтана, Вайомінг, Орегон та Вашингтон) [16].

Однією із помітних і значних, для експанської політики США, були землі Техасу. На початок XIX століття Техас належав сфер впливу Іспанії та Мексики. Населялася техаська територія вихідцями із Європи, Великої Британії, різними шахряями та шукачами для наживи, піратами та грабіжниками.

У цьому неспокійному регіоні досить часто відбувалися різні повстання, грабіжницькі чи інші спустошливі рейди, які часто підтримувалися індіанськими племенами черокі та великими мексиканськими землевласниками. Наймасовіші були у 1806, 1812, 1818, 1832 та 1836 роках. Користуючись тим, що Мексика переживала громадянську війну, різні військові сутички та зміну влади, під час таких сприятливих умов для повстанців, було проголошено Першу Техаську Республіку у 1813 році, але проіснувала всього 5 місяців. На зміну їй в 1819 році і до 1821 року існувала Друга Техаська Республіка. Потім уже в грудні 1826 році створена була Республіка Фредонія і проіснувала до 1827 року. Проте проголошена Республіка Техас у 1836 році – була частково визнана і проіснувала до лютого 1846 року. Початком встановлення останньої «вдалої» Техаської Республіки в 1835 році була «Техаська революція». Основними причинами, якої вбачалися у деспотичній політиці Мексики, та

нестабільній ситуації вцілому. У березні 1836 року було проголошено Декларацію про незалежність Техасу, її основою слугувала, відома нам Декларація про незалежність Сполучених Штатів. Очільником держави став Сем Х'юстон. У квітні 1836 року на придушення повсталих, до Техасу було направлено мексиканську армію на чолі із генералом Санта-Анною. Проте після розгрому під Сан-Хасіно намагання на повернення до Мексики, були марними [16].

Нова рабовласницька Техаська Республіка була створена за прикладом Сполучених Штатів і прагнула приєднатися до них. Була визнана Францією, Бельгією, Британією і США. Основними прагненнями Техасу було – розширення своїх територій аж до Тихого океану. Однак кордоном між Техасом і Мексикою вирішено встановити по річці Ріо-Гранде дель Норте.

Попри бажання Сполучених Штатів включити Техас, до своїх володінь, вони довго не наважувались, через можливі зовнішньополітичні ускладнення. Головними проблемами була можлива війна з Мексикою, та іншими державами, що визнали суверенітет Республіки Техас. Однак незважаючи на побоювання 12 квітня 1844 року було сформовано і ратифіковано договір про включення Техасу в Сполучені Штати Америки. Рішення йшло від представників Республіки Техас, і вже наступного року 28 лютого Конгрес США прийняв резолюцію про включення до США на законодавчому рівні. Техасу за цим рішенням надавався статус штату. Доказами, які б пояснювали анексування Америкою, Техаса, слугував той факт, що ця територія – частина викупленої раніше Луїзіани [10].

По схожому сценарію, як в Техаській Республіці, де почалось все з повстань і завершилось збройним протистоянням з мексиканцями була створена Республіка Каліфорнія у червні 1846 року. Проте на цей раз не обійшлося без війни Сполучених Штатів і Мексики, яка тривала з 1846 до 1848 року. У результаті якої Каліфорнія була приєднана до США на правах штату.

Не схожі на інші були спроби створення мормонського державного утворення 1846 року, яке ґрунтувалось на релігійних поселеннях були в Наву, Ілліноїс. Проте після невдачі релігійна-квазідержавна перемістилась на захід, щоб там на великих просторах, закритих з усіх боків нагір'ями та пустелями і виходом на узбережжя створити у 1849 році свій штат Десерет. У 1851 році їхні амбіції були направлені на включення в свої володіння території сучасних штатів: Орегон, Айдахо, Вайомінг, Юти та інших. Мормони таємно створили підпільний уряд Ісуса Христа Святих Останніх Днів на принципах теократичної держави з автономією від Сполучених Штатів у Юті (1847-1890). Армією та органами правопорядку в країні виступав легіон Наву. Проте США не влаштував такий хід подій і в 1890 року провела політику асиміляції і розформувала створений мормонський устрій [15].

Однак не слід забувати і про те, що у Латинській Америці зустрічалась схожа тенденція із проголошенням суверенітету. Так у 30-тих та 40-вих роках були створені держави Юкатан, Табаско, Лос-Альтос, Жуліана тощо. Головним прагненням яких було відділення і проголошення незалежності від тодішніх держав [17]. На відміну від прикордонних земель Сполучених Штатів, де від'єднавчо-сепаратиські рухи були спрямовані на досягнення інших завдань. Проглядаючи історію формування та становлення «незалежних» держав, чітко прослідковується схожа модель приєднання нових територій до основної території США. Експансія США майже до кінця XIX століття була непомітною, але діючою. Попри сутички і певні військові конфлікти з Мексикою, Іспанією чи Великою Британією, зовнішня політика США ще притримувалась політики і доктрин попередників – «невтручання». Піднімаючи повстання та проголошуючи незалежність на певній території Сполучені Штати надавали допомогу, і підтримку цій території, і згодом ця територія входила до складу США. Тому існування незалежних територій, було короткочасним і несло в собі здебільшого особливості зовнішньої політики США в XIX ст.

РОЗДІЛ 2

АМЕРИКАНСЬКИЙ КУРС «ПАНАМЕРИКАНІЗМУ» НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ КІНЦЯ ХІХ ст.

2.1. Доктрини і зовнішньополітичний курс США у післявоєнний період

Після Громадянської війни та завершення в 1877 р періоду післявоєнної Реконструкції США вступили в період швидкого економічної могутності.

На початок ХХ століття національні багатства Сполучених Штатів зросли майже в 3 рази. Зростання у промисловому секторі, де економічний приріст був від декілька десятків разів до декількох сотень. Поруч з цим великим прогресом розвивалися і транспортні артерії країни. Після розвитку цієї галузі в США починають виникати нові галузі, такі як: електротехнічна, хімічна, автобудівна та інші. На кінець ХІХ – початок ХХ століття, американська економіка вийшла на лідируючі позиції. У цих сприятливих умовах і починає спостерігатися інтерес до американської експансії [16].

Починають виникати теорії, які б обґрунтовували необхідність експансії і зачали б початок змін в парадигмі зовнішньополітичного курсу країни. Поширені в цей час були теорії вищості англосаксонської раси над іншими, і саме тому на США покладено великі сподівання на міжнародній арені. Отцями-засновниками цієї ідеї в США були Джордж Фіск та Джордж Барджес. У своїх працях вони доводили, що саме американці є найперспективнішою нацією, серед усіх англосаксів, і тому майбутнє за ними [5].

Поруч з цим підключилась, до нової політики, і протестантська церква. У 80-ті роки ХІХ століття великої популярності в Сполучених Штатах набували протестантські проповіді місіонера Джошуа Стронга, який доводив що американці покликані стати провідниками ідеалів протестантизму в світі. Однак, відкинувши «святість» і звернувшись до сухих фактів, то побачимо що переслідувалися більш меркантильні цілі. Стронг вважав, що об'єктом

зовнішньополітичної експансії мусив бути Далекий Схід та Китай, адже там, на думку Стронга, сформувалися найкращі для цього умови [1].

Проте серед усіх, найбільшого і найвагомшого впливу на те, щоб США перейшло від доктрин минулого, до повністю нової політики була теорія «Великого Кордону». Автором автором теорії «фронтиру» був історик Фредерік Тернер, а головною ідеєю була винятковість США, досягнута шляхом постійного руху на захід. Тобто, континентальна експансія забезпечили величезний прогрес, який відрізняв Сполучені Штати з поміж інших держав. А отже, з цієї теорії виходить теза, що експансія є необхідною умовою і передумовою успіху США. Проблема, яка постала в останній третині ХІХ століття, полягала в тому, що на континентальній Північній Америці – не залишилося відкритих для експансії земель. Тому, дотримуючись концепції Ф. Тернера, Сполученим Штатам конче необхідно було зберігати оцю експансіоніську позицію для процвітання і подальшого розвитку держави. Іншим автором, який із теорій Тернера переніс все на практичні дії, був один із основоположників політики «панамериканізму» контр-адмірал Альфред Меген [3].

У 1890 році Меген опублікував «Вплив морської сили на історію. У 1660-1783 р.» . У ній , як і в усіх творах Мегена проходила основна ідея того, що на протязі всієї історії людства на панівних позиціях завжди знаходилися саме держави, які володіли найбільшою морською могутністю і контролювали основні морські артерії. Меген запропонував свою формулу досягнення успіху, за якою міць держави трималась на військово-морській силі, торгових суднах та морських базах. Таким чином, Меген заклав ціль – зовнішня експансія, і досягнення цієї цілі – через збільшення ВМФ і панівної ролі в морі. Бо тільки через розширення свого впливу, можна було розраховувати на зміцнення своїх позицій у світових справах, що, на його думку, було основою прогресу американської нації [6].

Попри такі, здавалося б прогресивні ідеї, у правлячих колах, та суспільстві в цілому, далеко не всі були впевнені в тому, що США повинні були відходити від минулих доктрин. Тому, поруч із такими радикальними ідеями були ще й ті, що виступали проти того, щоб в основу зовнішньополітичного курсу були покладені принципи експансійної політики. Головною стримуючою позицією вони вбачали в тому, що така радикальна політика – це шлях до війни, а американське суспільство, а тим паче держава, не готові до такого. Іншою причиною, на користь невтручання, було збільшення державних витрат на переозброєння армії, що послабить фінансову систему США і призведе до повного краху. Але найголовнішим було те, що попри все сказана це перш за все, відхід від старих зовнішньополітичних доктрин, що суперечило демократичним прагненням американців, тобто посягання на підвалини демократії. Ще одним чинником було те, що в середині держави є чимало складних соціально-економічних проблем, без вирішення яких Америці загрожуватимуть серйозні соціальні потрясіння. Подібними аргументами висловлювалися представниками різних політичних, та соціальних сил. Серед критиків зовнішньополітичного курсу можна виділити таких відомих представників – М. Твен, Г. Фуллер, Д. Адамс та багато інших. Серед плеяди політиків і письменників в списку критиків політики експансіонізму були присутні і представники великого бізнесу, уособленням яких виступав Е. Карнегі [17].

Дискусія про вибір зовнішньополітичної курсу супроводжувався достатньою жорсткістю. Проте ініціатива у ній все ж належала прихильникам експансіонізму, які отримали міцніші позиції в суспільно-політичного житті.

У останні роки XIX століття в США на самих різних рівнях розгорнулася масова пропаганда експансіоністської ідеології. У ній активно беруть участь преса, релігійних організаціях, університетах та інші. Все це створило в державі певні морально-сприятливі умови для переходу до нового етапу на шляху до експансії [10].

Так на кінець XIX століття США, були готові до початку боротьби за входження на міжнародну арену та долучитися до «Великих держав». Через близькість, перш за все, увагу привертав Карибський регіон та Латинська Америка загалом. Аналізуючи доктрину Монро, США ще задовго до нової зовнішньополітичної стратегії поклали початок на право займати панівне становище в регіоні. Проте до кінця XIX ст. це було лише на папері, і потребувало достатніх сил, щоб перевести свої претензії в дійсність. Проте на кінець століття ситуація різко змінилась. Сполучені Штати ціле направлено проводили широкомасштабне зміцнення своїх позицій в Карибському регіоні. Принципи на якій ґрунтувалась зовнішня політика США останні десятиліття отримали подальший розвиток [16].

Починаючи з 1880 року в Сполучених Штатах процвітали ідеї панамериканізму, згідно з яким всі держави Нового світу мають інтереси, які найкраще зможуть представляти і захищати саме Сполучені Штати. Тому, маючи на меті це, американські дипломати ще на початку 1880-х р. почали просувати план скликання європейсько-американських конференції для обговорення та вирішення проблем континенту. При цьому Сполучені Штати, цілком очевидно, відводили собі панівну роль в даному регіоні. Саме тому держави Латинської Америки та Карибського басейну не поспішали йти назустріч. Попри це, політика США продовжувала досягати своїх цілей. У підсумку їм вдалося отримати згоду на створення подібного форуму. І вже 2 жовтня 1889 року у Вашингтоні відкрилася Панамериканська конференція, в якій взяли участь майже всі держави Нового світу. На цій конференції США намагалась укріпити позиції і отримати гегемонію над даним регіоном. Початком для цього було створення «Міжамериканського митного союзу». Проте відгуку на це, серед країн учасниць не було, перш за все через боязнь країн втратити приязнь європейських держав. Тому, єдиним результатом даного форуму стало створення «Міжнародного союзу американських республік». Нова організація ставила перед собою досить стримані цілі, а саме обмін

економічної інформації. Проте, це був лише перший виток на шляху тривалої експансійної влади США. Наступний крок на шляху до закріплення США, як арбітра в цьому регіоні було зроблено вже в 1890-тих роках, а саме Державним секретарем Робертом Олні. Він був першим, хто серйозно переглянув одну з основоположних доктрин – Монро, і зробив перший відхід від неї. Приводом цьому слугував конфлікт між Великобританією і Венесуелою, через прикордонну смугу, яка зачіпала кордон британської Гвіани. Сполучені Штати вирішили виступити у якості захисника останньої. Таким чином США поліпшувала свою політичну репутацію на Американському континенті [6].

Олні беручи за основу доктрину Монро виступив із засудженням цього конфлікту і планував перенести вирішення його на арбітраж. Після виступу Олні змінив доктрину так, що нова заповідь була не «Америка для американців», а «господство Сполучених Штатів на Американських континентах». Однак, новий принцип зовнішньої політики не засудили ні країни Карибського басейну, ні всі інші латиноамериканські країни. У самих же Штатах нову заповідь сприйняли з ентузіазмом та піднесенням.

Починаючи з кінця 1880-х років, Сполучені Штати активно вливають інвестиції в Карибський регіон, та всі інші латиноамериканські країни загалом. Головну увагу привертала держава Карибського басейну – Мексика, у яку Штати інвестували найбільше. На кінець XIX століття цифра сягнула, більш-як 180 мільйонів доларів. Основними сферами, на які США звертав найбільшу увагу, були транспортна, важка промисловість та добування нафти. Завдяки чому, Штати відігравали провідне значення в країні [16].

Не менш важливою для Сполучених Штатів і була ще одна країна Карибського басейну – Куба, куди на початок XX століття було проінвестовано біля 55 мільйонів доларів. Основний інтерес в цій країні знаходився в аграрній промисловості. Що ж до інших держав Латинської Америки, то на кінець XIX століття капіталовкладення в їх регіон не перевищував 50 мільйонів доларів

загалом. Така модель економічної експансії давала пришвидшувала розвиток країн, проте, поруч з тим і поглиблювала залежність від США [13].

Новий вираз, який сформувався завдяки цій політиці і фактичній втраті незалежності країн, у які було проінвестовано найбільше – Бананова республіка. Цей вираз вбільшості стосувався саме країни Карибського басейну, де нерівність в розвитку інфраструктурі і економіці поєднувалась із залежністю до іноземного капіталу. Поруч цими проблемами в цій республіці спостерігається інфляція та дефіцит бюджету, через це ще більше посилюється роль іноземної держави кредитора [11].

На кінець XIX століття, до сфери впливу нової зовнішньої політики США долучилися острівні держави Тихого океану. Вони слугували як такий собі місток між Новим світом та Азією. Починаючи з 80-х років XIX століття Вашингтон починає розбудову ВМС, у результаті чого до кінця XIX ст. Військово-морські сили входили в п'ятірку світових лідерів. Майбутня штаб-квартира розташовувалась на Гавайських островах, проте до цього США провела там свою політику. Протягом другої половини XIX ст. Гавайські острови поволі входили у сферу впливу Сполучених Штатів, і зрештою у 1890-х роках, після зміни престолонаслідування, було скинуто монархію і влада на острові перейшла до Тимчасового уряду. Під час цих подій у Гаваї було введено американські війська і вже новий уряд погодився на приєднання Гаваїв до США у лютому 1893 року [13].

Слідуючою острівною країною для експансії Сполучені Штати обрали Самоа. Початком взаємодії Вашингтону з архіпелагом, було запровадження екстериторіальності, для громадян Америки, та вільне використання портів острова. Так, почалося проникнення впливу США на острівну країну в 70-80-х роках XIX століття. Проте, супротивником Штатів, на гегемонію цього острова, виступила Німеччина, яка після Берлінської конференції, як і США, отримала право на володіння островом. Однак, це був лише початок активної політики Сполучених Штатів, котрі прагнули вийти на Далекосхідний ринок. До кінця

XIX століття, попри великі намагання і впровадження зовнішньоекономічної експансії США отримала лиш невеликі зрушення [15].

Головними здобутками за цей період із досить специфічною, як для американців, територією було лише підписання у 1882 році договору Шуфелдта. За цим договором для США відкривались корейські порти в Пусан, Вонсан, та Чемульпо. Зменшувались податки на ввіз американських товарів, для американських громадян дозволялось орендувати і будувати житла, фабрики та виробництва в зазначених портах [2].

Що ж до бажаного Китаю, то частка торгівлі зі Сполученими Штатами була на рівні 7% від загального обсягу.

5 квітня 1895 році Японія підписала із Китаєм – Договір Магуань, який розмежовував сфери впливу. Сполучені Штати ж намагалися в цій ситуації стати у ролі посередника, проте зазнали невдачі. Вже наступні спроби проникнення в Китай були направлені на інвестування в економіку, зокрема в залізничну систему [16].

Однак, попри певні незначні кроки Сполученим Штатам на кінець XIX-початок XX ст. повинно було повертатись до зовнішньо-політичних стратегій. Цими проблемами зайнялась республіканська партія на чолі з Вільямом Мак-Кінлі. Саме він звернув увагу, що крім Китаю в Далекосхідньому регіоні є ще велика Російська імперія.

Отже, на кінець XIX століття у Сполучені Штати створили чудові умови, щоб зайняти лідируючі місця на міжнародній арені. Сформувалась досить добра ідеологічна база, яка спиралася на економічні досягнення та політичну верхівку, котра аргументувала причини необхідності відходу від старих доктрин, і переходу до нових активних дій на міжнародній арені. Було окреслено основні вектори експансії і поєднано це із ідеологією того, що благополуччя і процвітання держави, залежить саме від неї [10].

Проте, саме дисбаланс розвитку Сполучених Штатів, полягав у переважанні політичних амбіцій, які не перекривались могутністю держави.

Більшість держав не сприймали Штати і це зіграло досить сильно на зовнішній політиці Америки на кінець XIX – початок XX століття.

Період історії США від завершення Громадянської війни і до кінця XIX століття відомий як «золочений вік». Головними рисами цього періоду, були економічне зростання, функціонування монополій, а також жорстка міжпартійна боротьба, яка супроводжувалася політичними скандалами [1].

Зовнішня політика Сполучених штатів на момент «золоченого віку» характеризувалася поєднанням доктринальних принципів Монро. Доктрина Монро вважається однією з найкращих з позиції ізоляціонізму Основними її пунктами було невтручання у конфлікти з іншими націями, а також берегти демократичні свободи та спокій у державі. Проте прибічники доктрин ізоляціонізму в останній третині XIX століття, у певній мірі відособлюють, як історичні процеси так і виривають з контексту певні аргументи на користь своєї позиції. На момент проголошення політичної стратегії Дж. Вашингтоном і Т. Джефферсоном, перед ними стояли зовсім інші реалії, а міжнародні тенденції, які були в другій половині XIX століття, кардинально відрізнялись від національних інтересів США. У цей період головним критерієм провідних держав були лідерські позиції на міжнародній арені [10].

Доктрина Монро носить свою назву на честь п'ятого президента США, Джеймса Монро. Президент проголосив принципи американської зовнішньої політики в щорічному посланні президента. Якщо проаналізувати даний документ, то головними принципами були: «Америка для американців», опір колоніалізму і чітке визначення сфери інтересів американської нації. Доктрина виступала щорічним посланням президента Конгресу США, в якому були проголошені принципи американської зовнішньої політики. У декларації проголошувався принцип поділу світу на дві системи державного устрою: європейську та американську. Сполучені Штати не втручається у справи європейських держав, а європейські держави, у свою чергу, зобов'язуються не

втручатися у справи США і в майбутньому колишніх європейських колоній в Америці [13].

Трохи пізніше до неї долучилась і маніфест «Зумовленої долі». Сам термін виник в середині XIX століття і належить журналісту Джону Саллівану. Журналіст у своїх статтях стверджував, що американська цивілізація, при самій своїй підставі, відрізнялася від інших, затвердивши своїми принципами свободу і невід'ємні права людини. Підсумовуючи головні досягнення американців, він закликав розвивати і вдосконалювати їх далі. Цей маніфест проголошував, що американці повинні правити всім континентом від моря до моря. Поширення їх вищої цивілізації є прямим обов'язком кожного американця [9].

Фундаментом для основ ізоляціонізму слугував заклик Джорджа Вашингтона до американського народу у вересня 1796 року. У своїй промові слід виокремити основні стержні, на яких в майбутньому буде будуватися вся зовнішньополітична стратегія. Перш за все, це тримати нейтралітет із іншими державами, без будь якої приязні чи ворожих настроїв. Однак головна ідея полягала в тому, що він хотів відділити Сполучені Штати від будь яких справ з європейськими державами, крім суто торговельних. Таку політику можна співставити із політикою колоніальної імперії Великої Британії «блискуча ізоляція», яка проводилась у другій половині XIX ст. Її політика передбачала повний нейтралітет, як економічний так і політичний [13].

Тому, після промови президента Монро усі наступні президенти притримувались цієї політики і всіляко це підкреслювали. Попри таке притримування попередніх доктрин у американській історії XIX століття відомі тенденції відходу, або видозмінення політичного курсу країни. Першим був 21-й президент Алан Честер, котрий переслідуючи торговельні зв'язки з Африкою, направив своїх дипломатів на Берлінську конференцію в 1895 році, де врегульовувалися питання по Африканському континенті. У цій конференції Сполучені Штати підтримали Бельгію, а в замість Бельгія гарантуватиме вільну торгівлю в своїх володіннях Африки. Така участь на міжнародній арені, аж ніяк

не вписувався у традиційну стратегію для США, а тому це викликало шквал критики. Першим своєю ноту протесту висловив Комітет Зовнішніх Справ США, який заявив що такі прорахунки можуть боляче відгукнутися в майбутньому. Тому, законної сили така зовнішня політика в Африці не дала результатів і залишилась лиш на папері. Продовженням цього було висунуто резолюцію цим же комітетом, де зазначалось що, навіть за економічної вигоди політика США не повинна ризикувати і виходити за межі встановлених доктрин, тобто долучатись до будь якої коаліції держав. Проте вже президент Клівленд у грудні 1885 року, після свого обрання висловив і своє бачення цієї ситуації. Він висловив повагу до минулої політики США, але і опираючись на них зауважив, що США в Африці дотримувалась би свого нейтралітету, а це аж ніяк не суперечило консервативним поглядам [16].

Характеризуючи нового президента Стівена Клівленда, перш за все, звертається увага на його максимально прихильні погляди до уставлених доктрин. Окрім цього він став стримувати нові зовнішньополітичні погляди держави: відмовився від побудови майбутнього Панамського каналу в Нікарагуа, виступав проти приєднання Гаваїв та займав політику невтручання в кубинській революції, яка була на той час. Загалом період правління Клівленда був останнім, коли Сполучені Штати все ще тримались за свою політику невтручання в міжнародні справи. Попри консерватизм С.Клівленда він зачав початки нового зовнішнього курсу в Американському континенті. Спроба перетрактовки батьків-засновників тепер стосувалась архіпелагу Самоа [6].

На цей раз США потрібно було конкурувати із двома світовими лідерами за цю землю. Ними виявились Велика Британія та Німеччина. Сам факт того, що Штати взяли участь у конференції 1887 року свідчило, що це був ще один крок переходу до нової зовнішньополітичної стратегії. Після переговорів, які тривали два роки, був підписаний договір в Берліні 14 червня 1889 року. За цим договором Самоа були поділені між цими трьома державами. Попри розбіжності, в середині правлячої еліти, Сполучені Штати повинні були в

любому випадку йти на відхід від своєї звичної моделі. Якщо б США не висувала своїх вимог і не прийняла участі в конференціях, то це була б задача території, яка б в результаті перетворилась на колонію європейських держав. Таким чином, були сформовані передумови, для кардинально нової зовнішньої політики Вашингтону, так як на відміну від договору з Бельгією за територію Конго, тут, угода була ратифікована [10].

Говорячи про іншу важливу доктрину Монро, варто звернути увагу на спільні тенденції, які мали схожість, які стосувались європейських країн. Проте, поруч з цим, сформувалась нова до цього теза про захист своїх інтересів в Латинській Америці.

Таким чином, доктрина Монро вказувала і схиляла Сполучені Штати до майбутньої експансії в цей регіон. Спираючись на ці доктринні основи 11 президент Джеймс Полк приєднав до США землі, які колись належали Мексиці. Ще одним таким прикладом слугувало президенство Г. Клівленда, який послуговуючись цією ж доктриною втрутився в суперечку між Венесуелою та Британською імперією у 1895 році. Приводом цього конфлікту слугували бажання Великої Британії загарбати частину тодішньої Венесуели і включити до своєї колонії. Уряд Венесуели звернувся до США, для захисту своїх інтересів у цьому конфлікті. Основними важелями, які впливали на рішення втрутитися в конфлікт, це перш за все переслідування своїх політичних амбіцій у латиноамериканському регіоні [5].

Зазіхання європейської держави на територію Латинської Америки, було по суті грубим порушенням доктрини Монро, і Сполученим Штатам, згідно своєї стратегії, слід було втрутитись у конфлікт. Поруч з цим на президента США і на всю правлячу структуру здійнявся шквал критики за таку хитку політику. Наслідком всіх цих чинників спонукало Клівленда, до рішучих дій. Тому вже в липні 1895 року він доручає Р. Олні підготувати звернення до Британської імперії. У цьому зверненні Олні наголошував на тому, що цілі Великої Британії суперечать основам політики США. І таке зазіхання з боку

європейських держав на американські держави, може призвести до тяжких наслідків і перетворення незалежних держав на європейські колонії, тому такі претензії є згубними для Сполучених Штатів [13].

Таким чином, Вашингтон не тільки дав зрозуміти, що європейські держави не мають втручатися в їхні латиноамериканські інтереси, але і постає спадкоємцем у регулюванні колишніх колоній Іспанії. Попри абсурдність, на думку Великої Британії, таких тверджень ризикувати і наражати себе на економічний, а тим паче військовий конфлікт з досить могутньою державою вона не хотіла. Тому прийняла рішення передати рішення в арбітражний суд. Таким чином, попри те, що міністр у своїй відозві написав, що «американська доктрина Монро не має міжнародного значення» проте після того, як вона погодилась вирішити цю суперечку через суд, доктрина набуває вагомості. Велика європейська країна, у образі Великої Британії, таким чином виступила першою, хто надав США опираючись на свою доктрину – відстоювати власні інтереси в цьому регіоні [16].

Отже для зовнішньополітичного курсу Сполучених Штатів у післявоєнний період виступають певні спрямування. З однієї сторони політична еліта Вашингтону не перестає дотримуватися доктрин батьків-засновників США. Проте, з іншої така діяльність, а часом, бездіяльність призводила до того, що Сполучені Штати змушені були відходити від старих зовнішньополітичних стратегій, для вирішення нагальних проблем. Таким чином формуються нові відмінні від минулих доктрин постулати і течії розвитку зовнішньої політики. Вирішення питання стосовно ахіпелагу Самоа, стало наглядним прикладом. Таким відходом від послання Джорджа Вашингтона видозмінила і всі інші доктрини, які були спрямовані на недопущення активних дій на міжнародній арені. Видозмінена доктрина Монро отримала обробку і інтерпретацію Олні, і таким чином Латинська та Центральна Америка стають сферами впливу Сполучених Штатів. Таким чином, можна стверджувати, що доктрини які

призвели США до експансії і виходу на міжнародну арені цілком сформувалися саме в останній третині XIX століття.

2.2. Іспано-американська війна

До кінця XIX ст. США відчували себе досить впевненими для того, щоб почати боротьбу за вступ до «клубу великих держав». За найважливішими економічними показниками вони вже цілком відповідали статусу великої держави. Усього за чверть століття з моменту закінчення реконструкції США здійснили стрибок від традиційного до розвиненого індустріального суспільства. Особливо вражали темпи їх економічного зростання, за якими їм не було рівних у світі [8].

На рубежі століть особливо стрімко проходило освіту гігантських корпорацій, обороти яких становили вже мільярди доларів. Тільки за три роки, з 1899-го року в США виникло відразу 80 трестів. Провідні позиції в американській економіці займали два фінансові угруповання – Морганів і Рокфеллерів. Саме вони йшли в перших рядах сторонників експансії, бо їхні комерційні інтереси вже тоді виходили далеко за межі США. Зрозуміло, що ці провідні кола були зацікавлені в тому, щоб охороняло і захищало їх інтереси за кордоном. Ці можливості безпосередньо залежали від того потенціалу могутності, яким до кінця століття володіли США. Однак це поняття включало в себе багато параметрів. Зокрема, в той час одним з обов'язкових атрибутів повноцінної великої держави вважалося наявність колоніальних володінь. І тут США стикаються з низкою непростих проблем:

По перше, до того моменту, коли керівництво США відчуло, що готове боротися за колонії, у світі практично не залишилося вільних земель. І тепер тим, хто хотів підвищити свій статус за рахунок придбання нових колоній або залежних територій, слід було вступити в жорстоку сутичку за переділ світу зі старими колоніальними державами. Очевидно, що без наявності сучасної,

дієздатної армії вплутуватися в конфлікт з потенційними суперниками було справою ризикованою, бо за рівнем військової могутності США тоді безумовно програвали своїм основним конкурентам [2].

По друге, ще з часів проголошення доктрини Монро США, нехай частково, але засуджували сам прояв колоніалізму, підкреслювали відмінність основ свого зовнішньополітичного курсу від тих принципів, якими керувалися на міжнародній арені. У цьому контексті прямо і відверто заявляти про бажання перетворитися на звичайну колоніальну державу для Сполучених Штатів було справою явно небажаною. Необхідно було знайти варіант пристосування справжніх зовнішньополітичних планів Білого Дому до тих декларативних заяв, які регулярно звучали з вуст провідних американських політиків [16].

І по-третє, потрібно розробити конкретну тактику реалізації базових стратегічних установок США на міжнародній арені. Ніякого серйозного досвіду вирішення завдань подібного масштабу у США не було. Ті органи виконавчої влади, які повинні були займатися цими проблемами, ще тільки починали адаптуватися до запитів нової епохи, тому політична еліта заокеанської Республіки повинна була проявляти чималу гнучкість і обережність, перш ніж приймати рішення про вступ у відкриту боротьбу за право стати великою державою [4].

Власне кажучи, поле для маневрів у США було досить обмеженим. Очевидно, що вони не мали тоді ніяких шансів на успіх, ні в разі зіткнення з такими провідними колоніальними державами, як Англія або Франція, ні з молодими, що рвуться до політичного лідерства – войовничими Німеччиною і Японією. Противника слід було знайти серед таких колоніальних держав, як Іспанія та Португалія. Відняти у них хоча б частину їх заморських володінь було для США справою цілком реальною. Оскільки колоніальні володіння Португалії розташовувалися занадто далеко від сфери реальних американських інтересів, цілком природно в полі зору політичної еліти Штатів насамперед потрапляла ситуація в колоніальних володіннях Іспанії. На останню третину

XIX століття від її колись величезної колоніальної імперії залишилися уламки, розкидані в різних частинах земної кулі, в тому числі в Азіатському та Тихоокеанському регіоні і в Карибському басейні, тобто в тих регіонах, які вже давно привертали до себе пильну увагу американців [7].

Вже на початку липня біля берегів Куби в морській битві був на голову розбитий іспанський флот, посланий для охорони прибережної смуги острова. І тут іспанські війська виявилися повністю відрізнаними від метрополії, і доля їх була вирішена. Тим не менш, США не поспішали втягуватися в масштабні сухопутні операції. На це було кілька причин :

По-перше, влада США хотіла переконатися в тому, що ніхто з великих держави не спробує скористатися виниклим конфліктом у своїх інтересах, на шкоду задумам Вашингтона [16].

По-друге, військове керівництво країни прагнуло, щоб іспанці максимально виснажили свої сили в боях з повстанцями, а американські війська вступили в бій на суші на завершальній стадії боротьби, коли можна було уникнути серйозних втрат в живій силі і в той же час зіграти головну роль у політичному врегулюванні конфлікту [10].

По-третє, дві ефектні перемоги в морських битвах дозволили остаточно переломити стан громадської думки на користь експансійної політики.

Тільки набувши впевненості в тому, що в усіх напрямках ситуація розвивається цілком благополучно для США, вище керівництво країни санкціонувало початок сухопутних операцій. На Кубі, і на Філіппінах десантні операції американців швидко завершилися повним розгромом і капітуляцією Іспанії [4].

Вже у серпні 1898 році почалися мирні переговори, оскільки на всіх фронтах іспанці зазнали поразки. Конфлікт вступив у нову фазу. Тепер США необхідно було матеріалізувати свій успіх у війні. Переговори тривали до 10 грудня 1898 року, коли в Парижі був підписаний мирний договір. Відповідно до документу Іспанія позбавлялася всіх своїх колоній у Вест-Індії (Куба, Пуерто-

Ріко). На Тихому океані вона втратила Філіппінські острови і стратегічно важливий острів Гуам. Напередодні війни американська влада стверджувала, що вони не виношують будь-яких анексіоністських задумів і збираються воювати виключно заради ідеалів свободи і демократії. Однак до моменту завершення війни тональність висловлювань офіційних осіб стала змінюватися. Їм раптом стало зрозуміло, що жителі колишніх іспанських колоній ще не в повній мірі готові до здобуття незалежності і в силу цього на США лягає тягар опіки на час підготовки до створення власної незалежної держави [8].

У підсумку участь США у війні виявилася аж ніяк не безкорисливим. Хоча Куба після деяких зволікань все ж отримала формальну незалежність, США обумовили своє право на оренду військово-морської бази в Гуамі. Однак справа цим не обмежилася. США обумовили свою згоду на визнання незалежності нової держави низкою умов. Найбільш одіозною увійшла в історію під назвою «поправка Платта». Вона вступила в силу 22 травня 1903 році, і говорилося в ній про те, що Сполучені Штати визнають незалежність Куби, однак її уряд повинен був погоджувати всі свої дії на міжнародній арені з Вашингтоном. Однак згодом Сполучені Штати через масове невдоволення кубинського населення, змушені були відкинути цю поправку. Але якщо Куба отримала хоча б видиму незалежність, то Пуерто-Ріко та Гуам були просто анексовані [3].

Найскладнішим для американців виявилася питання про майбутнє Філіппінських островів. Перш за все тому, що проблема незалежності там стояла дуже гостро. Крім того, Філіппіни не входили в сферу дії доктрини Монро, і, отже, претензії на цю територію вступали у протиріччя з традиційними зовнішньополітичними постулатами, якими раніше керувалися США. Хоча, як визнавав президент США у. Мак-Кінлі, йому довелося прийняти непросте рішення, вихід був знайдений. Аргументуючи свою точку зору, Мак-Кінлі вибудував модель за якою Філіппіни неможна було ні повернути Іспанії, ні передати іншій державі, ґрунтуючись на суперництві з цими

державами. А про незалежність Філіппін говорити було поки рано, тому єдиним правильним рішенням було створення умов для подальшої незалежності країни. Слідуючи цьому, Філіппіни залишилися майже на півстоліття під владою Сполучених Штатів [6].

Попри те, що сама війна тривала всього кілька місяців вона мала довготривалі наслідки для зовнішньої політики США. Ця подія продемонструвала, що в історії зовнішньої політики цієї держави почався принципово новий етап: від експансії на «незаймані землі» – до відкритої боротьби за переділ вже поділеного світу [7].

У процесі розвитку експансії США після порівняно довгої перерви зважилися використовувати військову силу для вирішення міждержавного конфлікту, причому далеко за межами континенту. Іншими словами, ставка була зроблена на конфронтаційну модель зовнішньої політики. Вперше США на рівні зовнішньополітичної стратегії вийшли за рамки, окреслені в доктрині Монро, тобто за рамки Нового Світу. Це вже був розрив з довготривалою традицією, що свідчило про зародження у політичній еліті США зачатків глобального бачення завдань своєї країни на міжнародній арені. Разом з тим початок нового етапу в розвитку зовнішньої політики США не означало повного розриву з колишньою зовнішньополітичною традицією. Керівництво США, як і раніше, всіляко підкреслювало відмінність своєї зовнішньої політики, своєї експансії від європейської-там вона носила імперіалістичний характер, а у США – демократичний, там вона здійснювалася заради створення колоніальних імперій, у США – заради поширення ідеалів демократії [5].

Конфлікт з європейською державою аж ніяк не означав, що Вашингтон вирішив переглянути ключові ізоляціоністські постулати. Вашингтон і Джефферсон не виключали того, що у США може виникнути конфлікт з якою-небудь європейською державою Старого Світу і заповідали лише збереження за США можливості безперешкодно діяти на міжнародній арені. Адміністрація Мак-Кінлі діяла в повній відповідності з цими нормами. У той час як в Європі

починався процес поляризації країн континенту на два антагоністичних блоки, США всіляко дистанціювалися від цього. Навіть при тому, що підсумки американо-іспанської війни несподівано для США дозволили Німеччині ще більше зміцнити свої позиції в Південно-Східній і Центральній частині Тихого океану, у Вашингтоні жодною мірою не намагалися компенсувати цей зсув за рахунок зближення з противниками Німеччини [6].

Іспансько-американська війна дозволила керівництву США оцінити можливості своєї країни в новій міжнародній ситуації, а саме можливості для активізації діяльності держави у сфері зовнішньої політики. Підсумки цього локального військового конфлікту сформували той плацдарм, спираючись на який, Сполучені Штати вже в новому столітті починали рішучу боротьбу за вступ до лідерства держав.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПАНЦІЯ США ЯК ЗАХИСТ АМЕРИКАНСЬКИХ ІНТЕРЕСІВ В КАРИБСЬКОМУ БАСЕЙНІ КІНЦЯ ХІХ ст. – поч. ХХ ст.

Від початку проголошення доктрини президента Джеймса Монро у 1823 році прийнято вважати, що Латинська Америка відноситься до сфери безпосередніх стратегічних інтересів Сполучених Штатів. Як мінімум ув'язка ситуації в цьому регіоні з власною безпекою США, вперше прозвучала в зазначеному посланні, закріпила місце Латинської Америки в якості одного з пріоритетних напрямків зовнішньої політики країни. Очевидність зацікавленості Вашингтону в цьому регіоні протягом майже двох століть взагалі змушувала відмовлятися від постановки і вирішення подібного завдання. Вихід на лідируючі позиції в міжнародній системі, який склався на початку ХХ століття, ще більше закріпив подібну впевненість. Він не залишав місця сумніву в проекції американського впливу на справи континенту [16].

Як приклад, що ілюструє даний підхід, можна послатися на оцінку американських конструктивістів Девіда Лейка і Патріка Моргана: «розлив у могутності між Сполученими Штатами і державами Латинської Америки настільки велика, що будь які дії США не будуть підконтрольні чи зупинені латиноамериканськими державами. Безпека латиноамериканських держав зводиться до згоди на виконання будь-якої примхи Штатів, а доцільність застосування сили Вашингтоном залежить тільки від обсягу витрат» Досить логічним було те, що в різний час Латинській Америці було присвячено кілька зовнішньополітичних стратегій США. До числа найбільш важливих стратегічних установок належать: Доктрина Джеймса Монро 1823 року, вперше пов'язала в параграфах 7, 48, 49 ситуацію в Латинській Америці з національною безпекою США. Другою була доктрина державного секретаря Сполучених Штатів Річарда Олні. У 1895 році, події які відбувались між Великою Британією і Венесуелою США займають сторону останньої і

заявляють про готовність застосувати силу в разі порушення її суверенітету. Ще однією доктриною слід вважати доктрину президента Теодора Рузвельта. Основу експансійної політики були озвучені в 1904 році та називались «доповненням» до все ще діючої доктрини Монро, хоча вираз «велика палиця», що стало ще однією його назвою, прозвучав ще в 1901 році. З 1905 року вислови Рузвельта стали сприйматися як можливість виконання Сполученими Штатами поліцейських функцій у справах Латинської Америки. Слід сказати, що латиноамериканські країни виступали проти подібних заяв, вважаючи їх втручанням у власні внутрішні справи.

Таким чином, у різний час дискусії стосовно регіону у зовнішній політиці США був неоднаковим і своєрідним. Він еволюціонував протягом майже двох століть у бік ненасильницьких форм зовнішньої політики. Домінуючим мотивом були не країни, а регіон в цілому [10].

Проникнення Сполучених Штатів в країни Латинської Америки та Карибського басейну, не стримувалися лише економічних договорів чи вкладенням капіталу в країни регіону. З боку політичної еліти США була здійснена спроба створення союзу Західної півкулі. Переслідуючи цю мету Сполученими Штатами було зібрано Панамериканську конференцію, де, попри її, переважно, економічне підґрунтя вказують, що серед членів американської делегації були бізнесмени. Дипломат Вільгем Кертіс висунув думку, що Сполучені Штати мусять бути лідерами в Новому Світі, проте наголошувалась саме торгівельна роль [17].

Окремі висловлювання про виведення Західної півкулі зі сфери зовнішньої політики європейських країн, застосування сили в якості «великої палиці» представляли саме ідейну цінність внутрішнього дискурсивного оновлення зовнішньої політики. Універсальний стиль мислення, характерний для зазначених доктрин, спочатку прирікав на суперечки в обговоренні, а потім і на проблеми з реальним втіленням зовнішньополітичних ідей на практиці. У зв'язку з цим риторика і зміст зовнішньої політики не завжди співвідносилися.

Доктринальні основи з'явилися рано і в універсальній формі. У відносинах з Мексикою, незважаючи на декларований США в 1794 році нейтралітет, явно проглядався загарбницький характер політики. Він проявився в ході війни за незалежність, в період укладення договору Адамса та Оніса 1819, приєднанням Техасу, в період Орегонської війни, та французької інтервенції в Мексику 1862-1864 року. Відносно Куби в період конфлікту з Іспанією в 1868 році Сполучені Штати також вийшли за рамки доктрини Монро і фактично зайняли позицію звільнення острова. Досить велика серійність подібних моментів, який підкреслює, що стратегічна напрям зовнішньої політики США на латиноамериканському напрямку, зокрема на Карибський регіон, формувалася довго, а її конкретні форми часто суперечили висловленими представниками політичної еліти [14].

Початок ХХ століття можна охарактеризувати як час американської гегемонії, заснованої на інтервенціях і експансії. Іспано-американський конфлікт у 1898 році став початком політики масштабного і цілеспрямованого застосування сили США в регіоні. Поза тим, у 1889 році був утворений і діяв аж до 1945 року Міжамериканський союз, що став міцною основою дипломатії США в цьому регіоні. Власне організацію американських держав від 1948 року можна розглядати, як нову форму трансформації регіональної організації при збереженні американського домінування в ній [18].

У 1903 році у Панамі відбувається повстання за відділення від Колумбії за активної участі США. Зацікавленість Сполучених Штатів у цьому проявилася в наданні, на правах безстрокової оренди за невелику плату, території в так званій зоні каналу. І фактично США утримували тут свою військову присутність протягом ХХ століття, а суверенітет Панами над каналом був відновлений вперше тільки у ХХІ столітті [17].

У 1914 році ж відбувається хоча і невіддалено, але все ж втручання в Мексиканську революцію. У період з 1911 по 1917 роки, війська Сполучених

Штатів знаходяться на території Нікарагуа. У 1916 р. президентом Домінікани стає офіцер США [18].

Таким чином, в рамках даного етапу експансія США в регіоні здійснювалася в самих різних формах.

У другій половині XIX столітті, коли сформувався зовнішньополітичний вектор розвитку, уряд Сполучених Штатів усвідомив, що найкращим варіантом, де можна з найменшими витратами і ризиками домогтися найбільшого успіху, будуть країни Карибського басейну та Латинської Америки. На кінець XIX століття США виступали найбільшим інвестором у вказаний регіон, конкуруючи, хіба, тільки з Великою Британією. Беручи до уваги прогресивні ідеї панамериканізму, Штати прагнули зміцнити свої вплив і авторитет у регіоні. Підсумки іспано-американської війни дозволили Сполученим Штатам збільшити військову присутність в Карибському басейні [3].

Важливі зміни у розвитку зовнішньої політики США на карибо-американському напрямку пов'язані з Теодором Рузвельтом, який на початку XX століття став двадцять шостим президентом Сполучених Штатів. Саме після іспано-американської війни Т. Рузвельт набуває найбільшої популярності серед виборців. Спершу на молодому Рузвельту доручили пост віце-президента країни, а з нею і можливість підготовки передвиборчої агітації республіканської партії. Головну роль виділялась наслідкам іспано-американської війни, та збереженню і розширенню політики Мак-Кінлі. Особливу увагу передбачалося: збільшенню присутності США в зоні Карибського басейну, будівництву Панамського каналу, який би спрощував торгівлю з Китаєм. Підсумовуючи війну із Іспанією, республіканська партія відмічала, що доля звільнених територій тепер в руках американців і допомога – обов'язок США [6].

Після обрання на другий строк Мак-Кінлі, республіканці, а з ними і їх політика, впевнено впроваджувалась в Білому Домі. Однак вже в вересні 1901 року після вбивства президентом стає Теодор Рузвельт. Найголовнішою проблемою новообраного президента, було впровадження нової політики

стосовно Центральної та Латинської Америки. Першочерговим питанням, яке потребувало негайного вирішення була побудова каналу, що з'єднує Карибське море і Тихий океан. Взагалі ідея була сформована у Франції в 1879 році. Спочатку передбачалося прорити його на території Нікарагуа. Було створено спеціальне акціонерне товариство для фінансування будівництва. Проте, вкінці кінців будівництво переросло в одну з найбільших фінансових афер та політичний скандал. Попри те, що було витрачено суму у два рази більшу ніж потрібно, бажаного результату це не дало. Однак, після війни з Іспанією, Вашингтон з ще більшим ентузіазмом і переконаністю підтримував ідею будівництва каналу [17].

Ставши президентом, Рузвельт з властивим йому ентузіазмом приступив до втілення цього амбітного проекту в життя. Прагнучи забезпечити свої позиції в цьому питанні на міжнародному рівні, США в 1901 році підписали договір з Великою Британією, за яким провідна морська держава визнавала вийняткові права США на спорудження каналу. Порівнюючи це із минулою французькою спробою, уряд США пропонував розпочати будівництво каналу на Панамському перешийку, яка входила до складу Колумбії. Попри довгі перемовини з урядом Колумбії, результатів вони не давали. Однак після революційних подій, через які і досі точаться суперечки в науковому колі, утворилась нова незалежна держава, яку уряд США одразу визнав. З новою Панамською державою уряд Рузвельта домовився про передачу перешийка в оренду [16].

Таким чином, паралельно з розширенням сфери американського впливу Теодор Рузвельт дбав і про вдосконалення ідеологічної складової зовнішньополітичного іміджу США. Вирішуючи це завдання, Рузвельт, як і його попередник Олівер Гартвуд пішов шляхом подальшої інтерпретації доктрини Монро, пристосування її до амбіцій США в Карибському регіоні. На думку американського дипломата та політичного діяча Генрі Кіссінджера, який зазначав, що «Рузвельт надав доктрині Монро експансіоністського значення».

Уже в 1904 році Рузвельт дійшов висновку, що політику яку він проводить тут, в Карибському басейні і Латинській Америці, може завдати непоправної шкоди, а то і призвести до війни в Тихоокеанському регіоні чи Азійському. Політика ж, яку проводив уряд США щодо Центральної та Латинської Америки, увійшла в історію під назвою «політика великої палиці». Що не дивно, але таку ж політику проводив і його наступник Вільям Тафт [8].

Щодо наступної складової політики Рузвельта, то вона включала в себе дві складові: економічну та політичну. Потужний економічний потенціал, яким до цього часу володіли США, давав їм широкі можливості для його використання з метою закріплення гегемонії США в економіці даного регіону. Для цього використовувалися позики, інвестиції в економіку латиноамериканських країн.

У політичному плані головним інструментом американської експансії в цьому регіоні залишалися ідеї панамериканізму. Проте, не всі держави регіону бажали отримувати таку допомогу від Сполучених Штатів. Найбільшими противниками цього були країни півдня, такі як Чилі та Аргентина, які прагнули орієнтуватися на європейські країни. Найбільш масовану спробу нав'язати свої ідеали південним сусідам були вже при Тафті, в 1910 р на четвертій Панамериканській конференції в Буенос-Айресі. Там делегація США запропонувала визнати доктрину Монро, як основний принцип зовнішньої політики всіх держав континенту. Як і слід було очікувати, ця пропозиція була відкинута. Єдине, чого вдалося тоді домогтися, так це згоди своїх сусідів на створення Панамериканського союзу з досить розпливчастими функціями [18].

Таким чином, подібний крок підтверджував різке збільшення амбіцій США, які прагнули стати вже більше, ніж регіональним лідером. Очевидно, що в даному випадку американська дипломатія діяла занадто прямолінійно, абсолютно не бажаючи йти замислюватися над тим, як ці жести сприйме інший світ. У цілому можна констатувати, що на кінець XIX – початок XX століття в латиноамериканській політиці США надавалась прерогатива силовим методам

для досягнення своїх цілей. Це особливо відносилось до території Карибського басейну. Протягом усього періоду, до Першої світової війни, Сполучені Штати втручалися в справи держав цієї частини континенту. Першою такою країною стала Домініканська республіка. Внутрішні негаразди призвели до того, що ця невелика острівна держава опинилася на межі банкрутства. Скориставшись цією ситуацією, США, використовуючи економічний тиск і загрозу застосування військової сили, домогся передачі всіх пропускних пунктів Сполученим Штатам, що, по суті, давало їм можливість контролювати фінанси цієї країни. Зберігши за Домініканською Республікою формальну незалежність, США, встановили над нею свій протекторат. Попри численні виступи населення, дуже швидко їх приборкували американські військові [15].

Не менший тиск з боку США відчували і жителі Гаїті. Військовий флот Сполучених Штатів неодноразово з'являвся в столиці міста Порто-Пренс. Так само, як і у випадку з Домініканою, Сполучені Штати прагнули взяти під свій контроль порти, та пропускні пункти і, більше того, домагалися від влади Гаїті надання території для нових баз ВМС. Хоча задовольнити в повному обсязі свої домагання США в даному випадку не змогли, проте вони зуміли нав'язати цій країні в 1915 році, явно нерівноправний договір, дуже нагадував той, який дещо раніше був нав'язаний у свій час Кубі. Відповідно до цього США брали на себе повну відповідальність і опіку над Гаїті, і за потреби забезпечить підтримкою, як військовою, так і фінансовою [5].

Уже в 1911 році Сполучені Штати встановили свій контроль над фінансовою системою країни Карибського басейну – Гондурасу. Пізніше до неї приєдналась і Нікарагуа. Ще у 1901 році Сполучені Штати провели державний переворот, в результаті якого на чолі держави опинився А. Діас. Проте, його позиції всередині країни не набули стійкості і продовжувалися ідеї перевороту в державі. Це закінчилося, коли в 1912 році після масових страйків проти чинної влади, збройні сили Сполучених Штатів здійснили висадку, яка придушила всі антиурядові акції. А для забезпечення більшої безпеки війська

США, залишилися в Нікарагуа до 1925 року. Попри це, Нікарагуа була формально незалежною. Проте суспільна неприязнь серед місцевих жителів регіону до північного сусіда стала невід'ємною складовою, як країни, так і цілого регіону. Про це пишуть і деякі американські історіографи, що зовнішня політика Сполучених Штатів щодо країн Карибського моря була, безумовно, образливою. Проте, це мало турбувало політиків США, так як їх опоненти нічого не могли протиставити, а це означає, що турбуватися нема про що. Однак, все ж таки було одне, що турбувало політичну еліту Сполучених Штатів, і це – реакція з боку інших великих держав на прагнення Штатів розширити сферу свого впливу [7].

Але тут вони могли бути спокійними: європейців не особливо турбували події в Латинській Америці. У діях США вони не бачили нічого незвичайного. Стиль їх поведінки на периферії системи міжнародних відносин був практично таким же. Іншим важливим фактором було те, що європейців в той період цікавили інші, ніж Латинська Америка, частини світу, перш за все це Африканський і Азійський регіони. Саме там йшла основна боротьба між ними за розділ і переділ світу. А самим головним на нашу думку було те, що європейські держави в цей час розкололися на два табори – Антанту та Троїстий Союз. Конфлікт між ними загрожував обернутися непередбачуваними наслідками, і саме він забирав головну увагу всіх європейських політиків тих років. Все інше виглядало на цьому тлі, грядущої війни, другорядним і не заслуговує активного втручання. У досить сприятливому середовищі Вашингтон зумів помітно зміцнити свій вплив в Карибського басейні [18].

Однак там розташовувалися переважно невеликі, дуже слабкі і небагаті держави. Встановлення контролю над ними було явно недостатньо для того, щоб США були визнані повноправним міжнародними лідерами. Для цього були потрібні більш вражаючі досягнення. У цьому регіоні існувала, однак, держава, помітно виділялася в загальному ряду. Мова йде про Мексику. У цієї країни, яка сьогодні є однією з провідних в Латинській Америці, була дуже нелегка

історична доля. Після отримання незалежності, Мексика переживала дуже непрості часи – постійні внутрішні чвари і конфлікти були характерною рисою її розвитку. Проте, в 1876 році, коли після чергового громадянського перевороту до влади прийшов Парфіліо Діас. Він зумів навести в країні елементарний порядок і домогся стабільності в державі. Однак поступово його режим набував рис диктатури, що спиралася олігархат, з досить корумпованим чиновницьким апаратом та репресивними органами [15].

Попри те, що Сполучені Штати з одного боку, налагодили міцні ділові відносини з правлячим режимом Мексики, що дозволило великому бізнесу різко активізувати своє проникнення в мексиканську економіку. Не випадково, саме ця країна вийшла на перше місце за сумою американських інвестицій в її економіку [16].

Спираючись на такі добре налагоджені механізми політична еліта Штатів була зацікавлена в збереженні існуючого режиму. Проте був і інший бік, що в мексиканському суспільстві швидко зростає соціальна напруженість, що загрожує небезпеками для перспектив американського бізнесу в цій країні. Тому влада США вважала за доцільне підтримувати певні контакти з помірними колами мексиканської опозиції, багато представників якої змушені були в ті роки емігрувати до США. При цьому керівництво США явно не поспішало надавати якусь реальну допомогу опозиціонерам, вважаючи за краще вести справи з правлячою диктатурною партією. Так було до 1911 року, коли в Мексиці спалахнуло повстання, яке швидко переросло в революцію. Спочатку при владі опинилися представники помірної крила революційного табору. Головою Тимчасового уряду став посол Мексики в США Де ла Барра. Його політика цілком влаштовувала Сполучені Штати, однак його кандидатура була абсолютно неприйнятною для радикальних сил, для керівників повстанських загонів, що діяли на півночі і півдні країни. Мексиці, на той час, загрозувала громадянська війна, і це не могло не вселяти американцям все

більшого занепокоєння, бо уявлення про лідера мексиканців не збігалось із баченням американців [8].

Все ж, громадянської війни вдалось уникнути, а лідери Мексиканської революції погодилися на проведення в країні президентських виборів, на яких переміг Франциско Мадеро. На деякий час він зумів стримати політичні виступи і така політична фігура влаштовувала всіх радикальних опозиціонерів. Однак, обрання Мадеро президентом Мексики, аж ніяк не заспокоїло керівництво США. Державний департамент, та преса жорстоко критикували його за те, що він не хотів відлучитись від радикальних сил в країні. У зв'язку з цим в штаті Техас, на кордоні з Мексикою, почалася концентрація військ США. Політична верхівка США не приховуючи своїх зв'язків з опозицією, готова була надати підтримку у ще одному перевороті. Проте, адміністрація президента Тафта, ніяк не могли вирішити, хто ж є найбільш перспективним противником Мадеро [17].

Активність США в боротьбі з урядом Мадеро в цей час дещо стримувалася важливими обставинами. Перш за все, це спроби всіляко не допустити прямого, відкритого конфлікту між Штатами і Мексикою. Іншою ж причиною, це була складна передвиборча кампанія в самих США. У Республіканській партії стався розкол, і результаті виникла потужна третя партія, і в цій ситуації передбачити результат виборів було непросто. Неясним було і те, який політичний курс проводитиме нова адміністрація. Між основними претендентами на пост президента США були: Вудро Вільсон, Вільям Тафт та Теодор Рузвельт. Серед них існували вагомні розбіжності в поглядах на багато ключових питань стратегічного розвитку держави. У ситуації, коли результат виборів був непередбачуваний, приймати кардинальні рішення, покликані визначити перспективний зовнішньополітичний курс, було непросто. Крім цього, американці як і раніше не могли чітко визначитися з тим, на яку опозиційну силу робити ставку в боротьбі з Мадеро. Стратегам зовнішньополітичного курсу США явно не вистачало ні об'єктивної інформації

про стан справ у Мексиці, ні досвіду розробки таких складних зовнішньополітичних операцій [18].

У підсумку тодішні республіканські стратеги, люди вельми консервативних поглядів, вирішили, що найбільш перспективною для них буде підтримка тієї частини мексиканського генералітету, яка не бажала миритися з перетвореннями. За підтримки Сполучених Штатів розроблялися плани здійснення державного перевороту в Мексиці. Починалася ця операція ще за правління адміністрації Тафта. Проте, на виборах, що проходили в 1912 році, перемогу дістав Вудро Вільсон, який кардинально інакше бачив базові принципи зовнішньої політики США, в тому числі і щодо подій в Мексиці [16].

Попри президентські вибори операція по державному перевороті в Мексиці почався. У лютому 1913 році столиці, – Мехіко, спалахнув заколот, в результаті якого уряд Мадеро було повалено. До влади прийшов генерал Вільям Уерт. Проте, новий мексиканський уряд залишився без покровительства з боку нового президента США. Вудро відмовився визнати легітимним уряд Уерта, так як він прийшов до влади недемократичним шляхом. Прихід Вільсона до влади відкрив нову віху в процесі розквіту зовнішньополітичних прагнень Сполучених Штатів. Вудро Вільсон спирався вже на досить міцний фундамент, створений зусиллями його попередників. Зростання і накопичення могутності, досягнуті в роки перебування при владі республіканців: Т. Рузвельта та В. Тафта, підготували гарну основу для докорінного переосмислення політичною елітою США своїх уявлень про зовнішній світ і роль Сполучених Штатів.

ВИСНОВКИ

Події після закінчення Громадянської війни 1865 рр. до початку Першої світової війни, стали часом фундаментальних змін у зовнішній політиці Сполучених штатів. Завдяки цим змінам, «молода» держава прагнула вийти на міжнародну арену та зайняти роль держави-лідера.

Ще в початкових доктринах «батьків засновників», Джорджа Вашингтона та Джеймса Монро, Сполучені Штати почали активно розвивати тезу про те, що в Новому Світі формується окрема, відмінна від Європи цивілізаційна спільність. Основний мотив цих послань – США повинна йти своїм шляхом і ні в якій мірі не перетинатися з вектором розвитку Старого Світу.

У останній третині XIX століття США відмовилися від традиційного для них курсу, ізоляціонізму, у зовнішній політиці. У науковій літературі ведуться суперечки про те, що зіграло тут важливішу роль: потреби зростаючої економіки в зовнішніх ринках збуту, чи нове бачення політичної еліти стосовно США на міжнародній арені. Опрацювавши американську історіографію, можна дійти висновку, що крім економічного – пошуку нових ринків збуту, були ще й ідейні та геополітичні чинники. Тому, однобоко висвітлювати процеси останньої третини XIX століття в США, як це прослідковується в радянській та російській історіографії, автор не може. Саме беручи до уваги усі ці чинники, можна сформулювати об'єктивну картину, що штовхало Сполучені Штати до полишення своїх зовнішньополітичних догм. Стрімкий індустріальний розвиток країни давав і нові проблеми – перенасиченість товарами. Зокрема це стосувалося нафтових та бавовняних виробництв. Саме побоювання від загрозованої ролі європейської політики, стосовно своїх «ринків збуту» в Карибському басейні та Латинській Америці, штовхало політичну еліту до активних дій.

Підкріплюючи свої прагнення ідейно: соціал-дарвінізм, англо-саксонство, Сполучені Штати лиш посилювали важливість активізації на міжнародній

арені. Роль флоту та військової могутності у працях Мехена, перекочували у майбутню політику Теодора Рузвельта та нову доктрину Лоджа. Розвиток та посилення на міжнародній арені супроводжувався трансформацією і відходом від старої політики. Саме доктрини «батьків засновників» найбільше зазнали цих трансформацій. Видозмінюючи доктрину Монро США виправдовувала свої вчинки стосовно експансії в Карибському басейні та Латинській Америці.

Після приходу до влади Т. Рузвельта, «політика довгої палиці», яка базувалась на доктрині Монро кардинально змінила політику США стосовно Карибського регіону та Західної півкулі загалом.

Наступною такою правкою, яка вже стосувалась Китаю, була зроблена сенатором Г. Лоджем. Проте, уже із приходом Вільяма Тафта така політика замінилась видозміненим курсом «дипломатією долара», що отримало осудливу позицію з боку великих держав.

У Карибському басейні та практично усій Латинській Америці Сполучені Штати отримали де-факто визнання своїх амбітних планів. Після конфлікту, Венесуели та Британської Гвіани у 1895 році, Британія відступила від своїх прагнень. Тобто, таким кроком воно укріпила позиції США у даному регіоні і лиш дала прецедент для майбутніх проявів у зовнішній політиці.

Отже, хоч і фактично Сполучені Штати запізнились із колоніальним поділом світу, вони прагнули до того, щоб стати на одну ступінь із державами-лідерами на міжнародній арені. Виправдовуючи свою експансію, як прояв доктринальних основ, США бачили велику місію, яка покладена на них – активна політика і вбачання в ролі карибських та латиноамериканських держав, як держав залежних від свого північного сусіда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Abrahamson J. L. America Arms for a New Century: The Making of a Great Military Power [Електронний ресурс] / J. Abrahamson // New York: Free Press. – 1981. –
Режим доступу до ресурсу: <https://academic.oup.com/ahr/article-abstract/86/5/1159/122574?redirectedFrom=fulltext>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
2. Foner P. The Spanish – American War and the Birth of American Imperialism [Електронний ресурс] / Ph. Foner. – 1972. – Режим доступу до ресурсу: https://books.google.com.ua/books?id=QdZWCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
3. Hannigan R. The New World Power. American Foreign History, 1898–1917 [Електронний ресурс] / Robert Hannigan // University of Pennsylvania Press, Inc.. – 2013. –
Режим доступу до ресурсу: <https://www.perlego.com/book/732410/the-new-world-power-american-foreign-policy-18981917-pdf>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
4. Herring G. From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relations since 1776 [Електронний ресурс] / G. Herring // Oxford University Press. – 2008. –
Режим доступу до ресурсу: https://www.academia.edu/36393899/298098387_George_C_Herring_From_Colony_to_Superpower_pdf. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
5. Immerman F. H. Empire for Liberty: A History of American Imperialism from Benjamin Franklin to Paul Wolfowitz [Електронний ресурс] / F. H. Immerman // Princeton University Press. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1540-6563.2011.00308_21.x. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.

6. Linn B. M. The U.S. Army and Counterinsurgency in the Philippine War [Електронний ресурс] / В. М. Linn – Режим доступу до ресурсу: <https://scholars.library.tamu.edu/vivo/display/n340654SE/Documents/Overview>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
7. Offner J. L. An Unwanted War: The Diplomacy of the United States and Spain Over Cuba [Електронний ресурс] / J. L. Offner // University of North Carolina Press. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.perlego.com/book/539452/an-unwanted-war-the-diplomacy-of-the-united-states-and-spain-over-cuba-18951898-pdf>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
8. Pérez L. A. The War of 1898: The United States and Cuba in History and Historiography [Електронний ресурс] / L. A. Pérez. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.jstor.org/stable/41850049?seq=1>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
9. Руатнічук Т. «Доктрина Монро» еволюція трактування та спроби реалізації [Електронний ресурс] / Taras Ruatnichuk – Режим доступу до ресурсу: https://www.academia.edu/34035111/_Доктрина_Монро_еволюція_трактування_та_спроби_реалізації. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
10. Дементьев И. П. Идеиная борьба в США по вопросам экспансии (На рубеже XIX-XX вв.) [Електронний ресурс] / И. П. Дементьев. – 1973. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/3047722/>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
11. Касаткіна К. МІСЦЕ КУБИ СЕРЕД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ США (XIX – СЕРЕДИНА XX ст.) [Електронний ресурс] / Катерина Касаткіна. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=1CfOiuUAAAAAJ&hl=uk>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.

12. Лан В. США: От испано-американской до первой мировой войны [Электронный ресурс] / Вениамин Лан. – 1975. – Режим доступа до ресурсу: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LAN_Veniamin_Izrailevich/_Lan_V.I..html. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
13. Лукач І. Розвиток доктрини Монро як концептуальної основи політики США в латинській Америці (кін. XIX - поч. XX ст.) [Електронний ресурс] / І. Лукач. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VKNU_Ist_2013_1_24. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
14. Миньяр-Белоручев К. В. Методологические основы изучения феномена экспансии (на материале экспансии США XIX В.) [Электронный ресурс] / Константин Валерьевич Миньяр-Белоручев – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-osnovy-izucheniya-fenomena-ekspansii-na-materiale-ekspansii-ssha-xix-v>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
15. П'ятничук Т. Ідейні засади зовнішньої політики США в останній третині XIX - на початку XX ст. [Електронний ресурс] / Тарас П'ятничук. – 2018. –
Режим доступа до ресурсу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Piatnychuk_Taras/Ideini_zasady_zovnishnoi_polityky_SShA_v_ostannii_tretyni_XIX_-_na_pochatku_XX_st.pdf?. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.
16. Печатнов В. О. История внешней политики США [Электронный ресурс] / В. О. Печатнов, А. С. Манькин // Международные отношения. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/1549216/>. (дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.

17. Питльована Л. Ю. Концепція експансіонізму США кінця XIX – початку XX століття Волтера Лафібера [Електронний ресурс] / Л. Ю. Питльована. – 2010. –

Режим доступу до ресурсу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjV5MqwlffwAhVXvIsKHUoXBpIQFjACegQICBAD&url=http%3A%2F%2Fnbuv.gov.ua%2Fjpdf%2Fvnv_2010_13_13.pdf&usg=AOvVaw2JOB4cVDuzU8BttmkKfLs.

(дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.

18. Питльована Л. Ю. США у воєнних конфліктах зламу XIX – XX ст. В оцінках американської історіографії [Електронний ресурс] / Л. Ю. Питльована. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VNULPDA_2013_752_38)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VNULPDA_2013_752_38](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VNULPDA_2013_752_38).

(дата звернення 1.04.2021) – Назва з екрана.